

מבנה מקואות למעשה

תיקון שאובים בזריעה

1. משנה מסכת מקואות פרק ו משנה ח

מטהרים את המקואות העליון מן התחתון והרחוק מן הקרוב כיצד מביא סלון של חרס או של אבר ומניח ידו תחתיו עד שהוא מתמלא מים ומושכו ומשיקו אפילו כשערה דיו היה בעליון ארבעים סאה ובתחתון אין כלום ממלא בכתף ונותן לעליון עד שירדו לתחתון ארבעים סאה:

2. משנה מסכת מקואות פרק ז משנה ב

אלו פוסלין ולא מעלין המים בין טמאים בין טהורים ומי כבשים ומי שלקות והתמד עד שלא החמיץ כיצד פוסלין ולא מעלין מקוה שיש בו ארבעים סאה חסר קרטוב ונפל מהם קרטוב לתוכו לא העלהו פוסלו בשלשה לוגין אבל שאר המשקין ומי פירות והציר והמוריים והתמד משהחמיץ פעמים מעלין ופעמים שאינן מעלין כיצד מקוה שיש בו ארבעים סאה חסר אחת נפל לתוכו סאה מהם לא העלהו היו בו ארבעים סאה נתן סאה ונטל סאה הרי זה כשר:

3. תלמוד בבלי מסכת יבמות דף פב עמוד ב

תנן: מקוה שיש בו ארבעים סאה מכוונות, נתן סאה ונטל סאה - כשר, וא"ר יהודה בר שילא אמר ר' אסי א"ר יוחנן: עד רובו; מאי לאו דנשתייר רובו! לא, דלא נשקול רובו.

שיטות רוב הראשונים בנתן ונטל

4. ר"ש"י מסכת יבמות דף פב עמוד ב

נתן סאה ונטל סאה כשר - גבי שאר משקין ומי פירות ותמד שהחמיץ קאי במס' מקואות ואשמועי' דאע"ג דחזר ונטל ואיכא למימר הא חסר ליה מקוה שהסאה הזאת אין משלימתו שאין ראויה למקוה אפ"ה כשר דמכי יהבו לגביה בטל ליה והווי להו ארבעים וחד כולן ראויין וכי שקל חד סאה פשו ארבעים אבל איפכא לא דכי נטל סאה ברישא חסר ליה וכי הדר מלייה הוה ליה מקוה חסר דמשקין הללו אין משלימין את המקוה.

5. ר"ש"י מסכת מקואות פרק ו משנה ח

ממלא בכתף - כאן משמע כמו שפירשתי בהנך פירקין דלעיל בכמה דוכתי דמקוה שלם אין מים שאובין פוסלין אותו אפ"ה רבו על הכשרים:

שיטת הרמב"ם

6. רמב"ם הלכות מקואות פרק ד

הלכה ו: כיצד פוסלין המים השאובין את המקוה בשלשה לוגין, שאם היה במקוה פחות ממ' סאה [ונפל לתוכן שלשה לוגין והשלימום לארבעים סאה] הכל פסול, אבל מקוה שיש בו מ' סאה מים שאינן שאובין ושאל בכד ושפך לתוכו כל היום כולו כשר, ולא עוד אלא מקוה עליון שיש בו מ' סאה מים כשרין והיה ממלא בכלי ונותן לתוכו עד שירבו המים וירדו למקוה התחתון מ' סאה הרי התחתון כשר.

הלכה ז: מקוה שיש בו מ' סאה מכוונות ונתן לתוכו סאה מים שאובין ונטל אה"כ ממנו סאה ה"ו כשר, וכן נתן סאה ונטל סאה והוא כשר עד רובו.

7. חידושי הרמב"ן מסכת בבא בתרא דף סה ע"ב

ואי קשיא אהא דאמרן דמקוה שיש בו ארבעים סאה שלמות תו לא מפסיל לעולם בשאובה, והא תנן במסכת מקואות פ"ז מקוה שיש בו ארבעים סאה נתן סאה ונטל סאה כשר ואמר ר' יוחנן עלה במסכת יבמות (פ"ב ב') עד רובו כשר מכאן ואילך פסול, ואמאי כיון דהווי ביה ארבעים סאה שלמים כשרים היכי מפסיל תו משום שאובה, לא תיקשי דהתם כיון שנטל ממנו רובו פסול מפני מראית העין, דכיון דנטל ממים כשרין נטל ושאובין נתן, ומיהו עד רובו תלינן לקולא ולא חיישינן. ורש"י ז"ל מפרש לה ביין כלומר שנפל שם יין ולא שינו את מראיו דמפסיל ברוב, ושאינו פסול יין מפסול מים שאובין, וכן הוא ודאי לפי סדר המשנה.

שיטת הראב"ד

8. בעלי הנפש שער המים סימן א

ומקוה שיש בו ארבעים סאה שנפלו עליו אפילו כמה מים שאובין אינו נפסל כדתנן (פ"ז מ"ג) היו בו ארבעים סאה ממלא בכתף ונותן לתוכו עד שיחזרו המים למראיהם. ומדלא קא יהיב שיעורא וקאמר שהוא נותן לתוכו עד שיחזרו המים למראיהם ש"מ דמקוה שלם אינו נפסל אפילו בכמה מים שאובים ואפילו ברובא. ואי קשיא לך מאי דגרסינן ביבמות בפרק הערל (פב ב) מקוה שיש בה ארבעים סאה מכוונות נתן סאה ונטל סאה כשר ואמר ר' אסי א"ר יוחנן עד רובו. התם משום דנתן ונטל הוא, אבל נתן ולא נטל לעולם אינו נפסל.

מיהו היכא דחסרו מיא וקמו להו על שיעור מקוה, ודאי אהנו בהו פסולין למפסליה למקוה משום דהווי להו כנתן סאה ונטל סאה דאמרינן עד רובו כשר, טפי לא. והכא אם נפלו ארבעים סאה מים שאובים למקוה שלם וחסרו מיא וקמו על ארבעים סאה אשתכח דליכא במקוה אלא מחצה דכשרים. וכל שכן אם נפלו לתוכו אחד וארבעים סאה שאובים וחסרו וקמו על ארבעים סאה דפסול, דהא ליכא במקוה אפילו מחצה דכשרים.

פסיקת השו"ע ונו"כ

9. שולחן ערוך יורה דעה הלכות מקואות סימן רא סעיף כד

מי כבשים ומי שלקות ותמד שלא החמיץ, וכן מי צבע, פוסלין המקוה בג' לוגין; אבל כל שאר המשקין ומי פירות ומוריים ותמד משהחמיץ, אין פוסלין מקוה החסר בג' לוגין וגם אין משלימים אותו להכשירו, שאם היה בו ל"ט סאין ונפל לתוכו סאה אחת מאלו, אין משלימים אותו; אבל אם יש בו מ' סאה ונפל לתוכו סאה אחת מאלו, ונטל מתוכן סאה אחרת, כשר אפילו עשה עד י"ט פעמים. אבל במים שאובים שנפל סאה למ' סאה כשרים, ונטל מתוכן סאה אחת ונפל לתוכן סאה מים, כשרים, אפילו עשה כן עד עולם, כשר.

10. ש"ך על שו"ע יו"ד הלכות מקואות סימן רא סעיף כד

סג - אבל במים שאובים כו'. ודעת הרמב"ם דבמים שאובים עד רובו דוקא כשר וכן הביא הב"י הרשב"ץ שכ"כ בשם הראב"ד וכו' אף על פי שהאחרונים הסכימו להכשיר מ"מ אין ראוי להכניס הראש בין המחלוקת ע"כ:

תיקון שאובים בהמשכה

18. משנה מסכת מקוואות פרק ד משנה ד

מים שאובין ומי גשמים שנתערבו בחצר ובעוקה ועל מעלות המערה אם רוב מן הכשר כשר ואם רוב מן הפסול פסול מחצה למחצה פסול אימתי בזמן שמתערבים עד שלא יגיעו למקוה היו מקלהין בתוך המים אם ידוע שנפל לתוכו ארבעים סאה מים כשרים עד שלא ירד לתוכו שלשה לוגין מים שאובין כשר ואם לאו פסול:

19. תלמוד בבלי מסכת תמורה דף יב עמוד א

ר' אליעזר בן יעקב אומר: מקוה שיש בו עשרים ואחת סאה מי גשמים, ממלא בכתף תשע עשרה סאה ופותקן למקוה והן טהורין, שהשאובה מטהרת ברבייה ובהמשכה. מכלל דרבנן סברי דברבייה ובהמשכה לא? אלא הא דכי אתא רבין א"ר יוחנן: שאובה שהמשיכה כולה - טהורה, מני? לא רבנן ולא ר' אליעזר!

20. רמב"ם על משנה מסכת מקוואות פרק ד משנה ד

ושמא תאמר ומה בא התלמוד להשמיענו באמרו שאובה שהמשיכה כשרה והרי במשנה אמורים הדברים, מתניתין אתא לאשמועינן? דע שהוא הוסיף לנו תועלת, כי אלו היה בידינו רק משנה זו היינו אומרין עד שתהא תערובת המים שאובין ומים כשרים חוץ למקוה ויתערב הכל וימשך למקוה, אבל אם היו מים כשרים בתוך המקוה ומים שאובין נמשכין ויורדין לתוך המקוה פוסלין בשלשת לוגין, לפיכך השמיענו התלמוד שאפילו היה השאוב לבדו הוא שנמשך כשר.

21. רמב"ם הלכות מקוואות פרק ד

הלכה ח: אין המים השאובין פוסלין את המקוה בשלשה לוגין עד שיפלו לתוך המקוה מן הכלי, אבל אם נגררו המים השאובין חוץ למקוה ונמשכו וירדו למקוה אינן פוסלין את המקוה עד שיהיו מחצה למחצה אבל אם היה רוב מן הכשרים הרי המקוה כשר, כיצד מקוה שיש בו כ' סאה ומשהו מים כשרין והיה ממלא ושואב חוץ למקוה והמים נמשכין ויורדין למקוה בין שהיו נמשכין על הקרקע או בתוך הסילון וכיוצא בו מדברים שאינן פוסלין את המקוה הרי הוא כשר ואפילו השלימו לאלף סאה, שהשאובה שהמשיכה כשירה אם היה שם רוב מ' סאה מן הכשר, וכן גג שהיה בראשו כ' סאה ומשהו מי גשמים ומילא בכתיפו ונתן לתוכו פחות מכל שנמצא הכל פסול ופתח הצינור ונמשכו הכל למקום אחד ה"ז מקוה כשר, שהשאובים שהמשיכה כולה כשירה הואיל והיה שם רוב מן הכשר.

22. רמב"ם הלכות מקוואות פרק ד הלכה ט

הורו מקצת חכמי מערב ואמרו הואיל ואמרו חכמים שאובה שהמשיכה כולה טהורה אין אנו צריכין שיהיו שם רוב מים כשרין, וזה שהצריך רוב והמשכה דברי יחיד הן וכבר נדחו שהרי אמרו בסוף שאובה שהמשיכה כולה טהורה, לפי דברי זה אם היה ממלא בכלי ושוּפך והמים נזחלין והולכין למקום אחד הרי זה מקוה כשר, וכן כל אמבטי שבמרחצאות שלנו מקוואות כשרין, שהרי כל המים שבהן שאוב ושנמשך הוא, ומעולם לא ראינו מי שעשה מעשה בעניין זה.

23. שיטות הראשונים בהמשכה

מיעוט שאובים שהומשכו לתוך רוב מ' סאה של כשרים, הוכשרו.	רמב"ם, רא"ש, תוספות, רשב"ד
+ שאובה שהמשיכה כולה נכשרת אם מוסיפים עליה מ' סאה כשרים.	שאלות
שאובה שהמשיכה כולה כשירה	מקצת חכמי המערב, ר"ש, רי"ף (?)

תיקון שאובים בהשקה

11. משנה מסכת מקוואות פרק ו משנה ז

ערוב מקוואות כשופרת הנוד כעוביה וכחללה כשתי אצבעות חוזרות למקומן

12. רא"ש מסכת נדה הלכות מקוואות סימן טו

פירוש עירוב מקוואות שאוב בצד מקוה כשר או חסר בצד שלם או שנים חסרים להכשירם צריך שיהא הנקב רחב כשופרת שנותנין בפי הנוד. כעובי השופרת וכחללה שהן שתי אצבעות בריוח שיוכל להפכן בתוך הנקב:

13. תורת הבית הארוך שער המים שער י

ויש לעיין שהרי שנינו שם מטהרין את המקוואות העליון מן התחתון והרחוק מן הקרוב. כיצד מביא סילון של חרס או סילון של אבר ומניח ידו תחתיו עד שהוא מתמלא מים ומושכו ומשיקו אפילו כשערה ודיו. ובפרק שמיני של מסכת טהרות מייית לה בריש פרק שני דגיטין (טז א) ובפרק בתרא דע"ז (עב א) הנצוק והקטפרס ומשקה טופח אינו חבור לא לטומאה ולא לטהרה. ומשמע הא טופח על מנת להטפיה הוי חבור. ור' יעקב ז"ל פירש דשיעור הנקב בעי כשופרת הנוד אבל מים סגי בטופח על מנת להטפיה. ומכל מקום נצטרך לומר דטופח על מנת להטפיה שאמרו בטהרות ומשיקו כשערה שאמרו בשיי של מקוואות בסילון וקליפת השום שאמרו נמי שם בנסדק הכותל כלם שיעור אחד הם. ורבנו שמשון ז"ל (בסוף פ"ח בטהרות) כתב דכל מקום שהמים מתערבים דרך פרצה או דרך נקב בעי מים כשעור הפרצה והנקב בין לקליפת השום בין לשופרת אבל כשהמים צפין מלמעלה מן הפרצה אי נמי כשהן נושקין זה לזה על פני האויר סגי בטופח על מנת להטפיה **וכשערה** שאמרו בסילון ההוא לאו בחסר אלא בשלם שאוב ומשיקו לכשר דהתם סגי בכשערה משום דשאובה דרבנן כדאיתא בפרק המוכר את הבית (סו ב).

14. שיטות הראשונים בשיעור השקה

רא"ש, רמב"ם	לעולם כשופרת הנוד
רשב"א, ר"ש	להשלמת שיעור מ' סאה שהיא מהתורה כשופרת הנוד
	להכשרת שאובים שהם מדרבנן כשערה

15. שיטות הראשונים כשנסתם הנקב לאחר ההשקה

רא"ש	נשאר לעולם בהכשרו
רבינו ירוחם	נסתפקו המפרשים אם נשאר השאוב בהכשרו

16. שולחן ערוך יורה דעה הלכות מקוואות סימן רא סעיף נב

הבא לערב מקוה פסול או חסר עם מקוה כשר, להכשירו; או ששניהם חסרים ובא לערבם להכשירם, צריך שיהא נקב שביניהם רחב כשופרת הנאד (וקילוח המים יהיה כרוחב הנקב) (ריב"ש סימן רצ"ב בשם א' מהמפרשים וכן כתב הבית יוסף),

ולאחר שנתערב הפסול עם הכשר, אפילו רגע, **נשאר לעולם בהכשרו**, אפילו נסתם הנקב אח"כ (כדברי הרא"ש כלל לא סימן ב.)

17. ש"ך יורה דעה סימן רא ס"ק קיב

קיב לעולם בהכשרו כו'. ורבינו ירוחם כ' שנסתפקו המפרשים אם נשאר השאוב בהכשרו או כיון שנסתם הנקב חוזר ולפסולו כבתחלה ומביאו ב"י וד"מ וטוב להחמיר **לכתחלה** :

מרחצאות של כלים; עברה וטבלה, לא עלתה לה טבילה. אבל נותנת היא חבילי זמורות תחת רגליה, מפני הטיט.

וכן לא תעמוד על גבי כלי חרס ולא על גבי בקעת ותטבול; ואף על פי שאין כלי חרס מטמא מגבו ולא ראוי למדרס חשש חכמים הוא שמא תפחד שלא תפול ולא תטבול כראוי. עברה וטבלה על גבי אלו, עלתה לה טבילה;

ולפי זה מקוה שיש בו שליבות (פי' מדרגות) של עץ, אם טבלה על גבי השליבות (אפילו אם הם מחוברים לכותלי המקוה) (תשובת הרשב"א) לא עלתה לה טבילה דפשוטי כלי עץ הם, וצריך לעשות במקומן מדרגה של אבנים ותהיה המדרגה רחבה ד', מקום הנחת הרגל, כדי שיהא בה שיעור מקום לבל תפחד ליפול ממנה.

29. שולחן ערוך יורה דעה הלכות נדה סימן קצח סעיף לו

צריך שיהיה המקוה גבוה ממעל לטיבורה זרת (באר הגולה: חצי אמה), לפחות.

24. שיעור ההמשכה

ר"י, הגהות ס"ק, ריב"ש	ג' טפחים
רשב"א, ר"ש, ר"ש בר צמח	כל שהוא
ספר המנהגות	מקום רחוק כדי שתכלה רגל ההמשכה קודם שיגיעו המים למקוה

25. שולחן ערוך יורה דעה הלכות מקואות סימן רא

סעיף מד: אין המים שאובים פוסלים את המקוה בג' לוגין עד שיפלו לתוך המקוה מהכלי, אבל אם נגררו המים השאובים חוץ למקוה ונמשכו וירדו למקוה, אינם פוסלים את המקוה עד שיהיו מחצה על מחצה; אבל אם היו רוב מהכשרים, הרי המקוה כשר. כיצד, מקוה שיש בו עשרים סאה ומשהו מים כשרים, והיה ממלא ושואב חוץ למקוה והמים נמשכים ויורדים למקוה, בין שהיו נמשכים על גבי קרקע או בתוך הסילון וכיוצא בו מדברים שאינם פוסלים את המקוה, הרי הוא כשר ואפילו השלימו לאלף סאין, שהשאובה שהמשיכה, כשרה אם היה שם רוב מ' סאה מן הכשר.

וכן גג שהיה בראשו כ' סאה ומשהו מי גשמים, ומילא בכתפו ונתן לתוכו פחות מ'כ', שנמצא הכל פסול, ופתח הצנור ונמשכו הכל למקוה אחר, הרי זה מקוה כשר, שהשאובה שהמשיכה כולה כשרה, הואיל ויש שם רוב מהכשר.

הגה: אבל אם המשיך תחילה מים פסולים, ואח"כ הביא עליהם רוב מים כשרים, לא מהני (דקדוק הב"י מדברי הרמב"ם).

סעיף מה: שיעור המשכה זו אין פחות מג' טפחים.

סעיף מו: אין המשכה מועלת אלא על גבי קרקע או על גבי צנור שלא היה עליו שם כלי בתלוש, אבל אם המשיך על גבי כלים, אפילו כלי גללים וכיוצא בהם, לא הוי המשכה (הראב"ד).

הגה: וי"א דאין המשכה מועלת אלא דוקא על גבי קרקע הראוי לבלוע בה, אבל אם המשיך על גבי רצפת אבנים שאין ראוי לבלוע בה, וכל שכן על גבי דף או כלי, אף על פי שאינו פוסל המקוה, לא מהני (ב"י בשם מרדכי פ"ב דשבועות שכ"כ בשם הרוקח). וטוב להחמיר לכתחילה. פרטי דינים נוספים במקוה

מקום עמידת הטובל

26. תלמוד בבלי מסכת נדה דף טו עמוד ב

אמר רבא: אשה לא תעמוד על גבי כלי חרס ותטבול. סבר רב כהנא למימר: טעמא מאי - משום גזירת מרחצאות שזכך מרחצאות לטעם ע"ג אלטנצאות של אדמה דלמי לכלי חרס ואזי למימר טבילה עולה נסו, הא על גבי סילתא - שפיר דמי. א"ל רב חנן מנהרדעא: התם טעמא מאי - משום דבעית שלא תפול ולא טבלה שפיר, סילתא נמי בעיתא.

27. דעות הראשונים בטבילה ע"ג כלי

ראב"ד, רשב"ר, ר"ן, ר"י	אסור לטבול ע"ג כלי המקבל טומאה גזירה שמא תטבול בתוך כלים (ופוסל אפילו בדיעבד)
רמב"ם, רא"ש	אסור שמא תפחד מחוסר היציבות ולא תטבול יפה (ובדיעבד מועיל אם טבלה כהוגן)

28. שולחן ערוך יורה דעה הלכות נדה סימן קצח סעיף לא

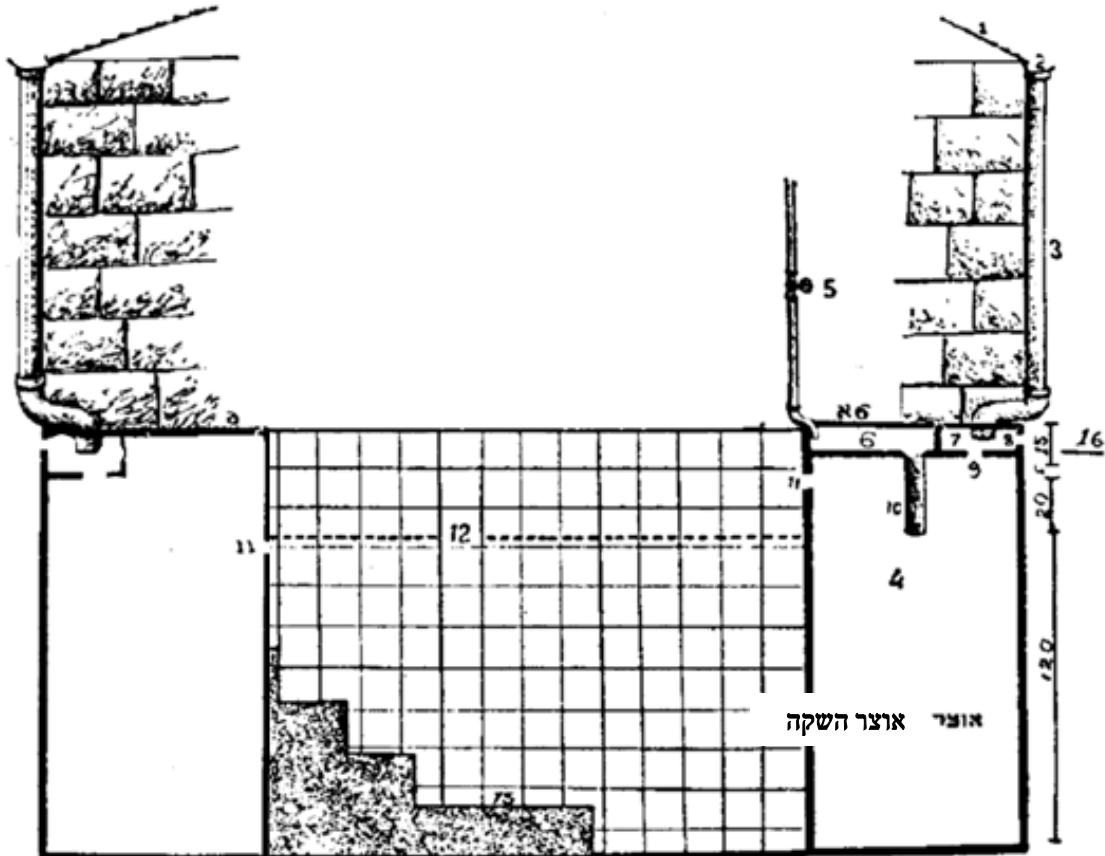
אין טובלין בכלים. לפיכך אם היה טיט במקום שטובלת, לא תעמוד על גבי כלי עץ שמקבלין טומאה מגבן, ולא על גבי נסרים שראויים למדרסות ולא על שום כלי הראוי למדרס ותטבול, משום גזירת

מבנה מקוה למעשה

30. מבוסס על הספר מבנה מקוואות והכשרם לרב דוד מינצברג

1. גג של בנין המקוה המספק מי גשמים לאוצר
2. פתח הצינור בו נכנסים מי הגשמים מן הגג
3. צינור המעביר את מי הגשמים מן הגג לתוך האוצר
4. אוצר מי הגשמים
5. צינור המחובר לרשת אספקת המים העירונית שנועד למלא את המקוה תדיר במים חדשים דרך אוצר הזריעה (במקוה המבוסס על רק על אוצר השקה הצינור ממלא ישירות את בור הטבילה. לאחר מכן נטהרים בהשקה)
6. שוקת המשכה - המים הבאים דרך הצינור עוברים קודם דרך המשכה על קרקעית השוקת.
7. שוקת מעל האוצר שדרכו שוטפים מי הגשמים לתוך האוצר (9) מותקן בו חור להפניית המים העודפים לביוב (8) במקרה שהאוצר עולה על גדותיו
10. צינור מיוחד שדרכו באים המים מן השוקת לתוך האוצר, קצהו נמוך מגובה חור יציאת המים בקיר

11. חור הנקוב בקיר החוצץ בין האוצר למקוה
 - א. באוצר זריעה: ממנו באים המים למקוה והוא גבוה ממי המקוה לפחות 15 ס"מ ואין לו מגע עם מי המקוה
 - ב. באוצר השקה: שיעורו כשפופה"נ והוא נמוך קצת מגובה פני המים.
12. גובה המים שבמקוה 120 ס"מ מעל פני הרצפה
13. שטח תחת המדרגות צריך להיות מלא בבטון דחוס והיציקה לעשות במכונת ויברטור (על מנת שלא יהיו חורי אויר שיכנסו אליהם בניקיון מים שאובים)
14. מדרגות המקוה (לנוחות במים: גובה 20 ס"מ, רוחב 25)
15. המדרגה האחרונה שבמקוה יהיה לפחות ברוחב 50x50 ס"מ בשביל אשה נמוכת קומה שתוכל לעמוד עליה בשעת טבילה בנוחיות ובלי פחד
16. קירות המקוה רצוי שיהיו גבוהים קצת מריצפת החדר כדי שמי המקוה לא יזחלו החוצה בשעת טבילה.

.17